

ریکووت: ۷/۸/۲۰۰۸

زمارہ:

دستور
دستور دارایی
ب/ کش وہزارہ کان وفہرمانگہ کاتی نہیہ سڑاواہ وہزارہ
ب/ مووچہ خانہ نشینی

پالپشت به برباری سہ روکایہتی نہنجومہنی وہزاران ڈمارہ / ۶۹۴۳ لے ۲۰۰۸/۶/۲۴ و ئامازہ به یاسائی خانہ نشینی یہ کگرتووی عیراقی فیدرال ڈمارہ (۲۷) ی سالی / ۲۰۰۶ ی ہے موارکرو بہ دیاری کردنی مووچہ خانہ نشینی بربارماندا بهم شیوه یہی خوارہ وہ بیت و پیتان را دھکہ یہ نین کہوا نہم یاسا و رینماییہ تایبہ تہ نہا به فہرمانبہر اپنی پلہ (۱) و بہرہ خوارہ وہ :

یہ کہم // دھبیت فہرمانبہر بہ پی یہ کیک لہم حالہ تانہی خوارہ وہ خانہ نشین بکریت :

ا - لہ کاتی تھوا و کردنی تھمہنی (۶۳) شہست و سی سال ، کہ تھمہنی یاسایی یہ بہ خانہ نشین گردن

بہ بی رہ چاو کردنی ماوہی خزمه تی ئہ گھر ہیج یاسایی کی تر ریگرنہ بیت بہ نہ و مہبہستہ .

ب - ئہ گھر لیٹنہی پزیشکی فہرمی تایبہت برباری دا کہ فہرمانبہر توانی کارکردنی نہ ماوہ .

دووہم // فہرمانبہر بہی ہے دا وی خانہ نشینی بکات ئہ گھر تھمہنی (۵۰) پہنچا سال و زیارتی تھوا و کر دھبیت یان لہ (۲۵) بیست و پینچ سال خزمه تی خانہ نشینی کہ مت نہ بیت .

سی ھم // ا - نہ و فہرمانبہر ہی کہ خانہ نشین دھکریت شایستہ می مووچہ خانہ نشینی دھبیت ئہ گھر را زہی خانہ نشینی لہ (۱۵) پانزہ سال کہ مت نہ بیت وہ تھمہنی لہ (۵۰) پہنچا سال کہ مت نہ بیت .

ب - ئہ گھر فہرمانبہر لہ کاتی خزمه تی وہ زیفیدا کوچی دوایی کرد را زہی خانہ نشینی کہی کہ مہماں دھکریت بہ (۱۵) پانزہ سال ئہ گھر لہوہ کہ مت بیت و ماوہی ئہ ڈمار کراوہ کہ

دھبہ خشیریت لہ بربنی را گیرا وہ کانی خانہ نشینی (التوقيفات التقاعدية) .

ج - را زہی خانہ نشینی فہرمانبہر دھکہ یہ نریتہ (۱۵) پانزہ سال ئہ گھر را زہی کہ لہوہ کہ مت بیو و نہ و ماوہی کہ بہی ئہ ڈمار دھکریت دھبہ خشیریت لہ لیبرینی بہ شی را گیرا وہ کانی خانہ نشینی (التوقيفات التقاعدية) ئہ گھر بہ را پورتی پزیشکی بوو .

۱

أ . مووچهی خانهنشینی فهرمانبهر لەسەر بنهماي رىزدېيەكى كەلەكەبوو ئەزمار دەگرىت بە بىرى (٢,٥٪) لە تىكراي مووچهى وەزيفى لە خزمەتى خانهنشینى كۆتايى بۇ ھەر سالىكى خزمەت كردنى خانهنشینى لەم حالەتانەي خوارەودا : .

١- ئەگەر تەمەنی فەرمانبهر لەكاتى خانهنشین كردنىدا لە (٦٠) شەست سال كەمتر نەبو و راژەي خانهنشینى ھەبوو لە (٢٥) سال كەمتر نەبىت .

٢- ئەگەر تەمەنی فەرمانبهر لەكاتى خانهنشین كردنىدا لە (٥٥) پەنجا و پىنج سال كەمتر نەبىت و راژەي خانهنشینى لە (٣٠) سى سال كەمتر نەبىت .

٣- ئەگەر فەرمانبهر بە راپورتى ليئنەي پزىشکى تايىبەت خانهنشين بکرىت .
٤- ئەگەر فەرمانبهر لەكاتى خزمەتدا كۆچى دوايى بكت .

٥- ئەگەر تەمەنی كارمەندانى هىزەكانى سەربازى و هىزەكانى ئاسايىش لە بەروارى خانهنشين كردنىاندا لە (٥٠) پەنجا سال كەمتر نەبىت لە بوارى (سەربازى و هىزەكانى ئاسايىش دا) .

ب - ئەزماركىرىنى مووچەي خانهنشينى لەسەر بنهماي رىزدېيەكى كەلەكەبوو دەبىت بە بىرى (٢٪) لە تىكراي مووچەي وەزيفى بۇ ھەر سالىكى خزمەت بۇ ئەو حالەتانەي كە لە بىرگەكانى سەرەوه ئامازەي بۇ نەكراوه .

ج - مەبەست لە ئەزمار كردنى تىكراي مووچەي وەزيفى فەرمانبهر لە كاتى ديارى كردنى مووچەي خانهنشينىدا ئەمانەي خوارەودىيە : .

١- دوايىن مووچە كە فەرمانبهر وەريگرتووه لە راژەي خانهنشينى ئەگەر بەروارى دەست لەكار هەلگرتنى لە راژە بکەۋىتە پىش سالى / ٢٠٠٨ .

٢- تىكراي مووچەي فەرمانبهر لە (١٢) مانگى دوايىن لە راژەي خانهنشينى فەرمانبهر ئەگەر هاتتوو بەروارى دەست لەكار هەلگرتنى لە راژە پىش سالى / ٢٠١٠ بىت .

٣- تىكراي مووچەي (١٢) دوانزە مانگ بۇ ھەر سالىكى راژەي فەرمانبهر لە سەرتايى سالى (٢٠١٠) دوه دەخرىتە سەرتىكراي مووچەي فەرمانبهر كە لە خالى (٢) ئى سەرەوه ديارى كراوه ، بە مەرجىي يەكسان بکرىت لەگەلن رىزەي زيادكراوى تىكراي مووچە .

٤- ئەو راژەو مووچانە لەبەرچاو ناگىرىن ئەگەر هاتتوو لە مووچەي تەواو كەمتر بىت بۇ مەبەستى ئەزمار كردنى تىكراي مووچەي فەرمانبهران .

١- مووچەي خانهنشينى خەرج ناكرىت بۇ خانهنشينكراو ئەگەر تەمەنی (٥٠) پەنجا سالى تەواو نەكربىت وە لە هىچ حالەتىكدا مووچەي خانهنشينى خەرج ناكرىت بۇ ئەو ماوهىيە پىش بەروارى تەواو كردنى تەمەنی (٥٠) پەنجا سالى .

۲- ئەگەر هاتوو فەرمانبەرى (مستقىل) بە رەزامەندى ئاسايى ، يان خانەنشىنكرارو كۆچى دوايى كرد دواي دابرانى لە راژە و راژە خانەنشىنى لە (15) پانزه سال كەمتر نەبىت مۇوچە خانەنشىنى خەرج دەكىيەت بۇ شايستەبووهكانى لە بەروارى كۆچى دوايى كردىيەوە ئەگەر پىش تەواو كردىنى تەمهەنى (50) سالى بۇو .

۳- ئەوانەي كە خانەنشىن كراون بە ھۆكارى تەندروستى و ھەرودها خانەنشىن كراوهكان لە ماوهى (2006/1/17) تا دەرچۈونى ياساى خانەنشىنى ژمارە / 27 ئى سالى / 2006 ئى ھەموار كراو بەدەردهكىرىن لە ئەحکامى خالى (1) ئى سەرەوە و مۇوچە خانەنشىنيان بەپى ئى ياساكە بۇ خەرج دەكىيەت .

شەشەم // ماوهى راژە كە لە (6) شەش مانگ كەمتر نەبىت بە سالى تەواو ئەڭماڭ دەكىيەت بۇ مەبەستەكانى ئەڭماڭ دەخلىقى مۇوچە خانەنشىنى ، و ئەگەر هاتوو لە (6) شەش مانگ كەمتر بىت پشت گۈئى دەخلىقى و لە ھەموو حالەتىكدا تەواو كەرى سال ئەڭماڭ ناكىيەت بۇ مەبەستەكانى شايستەبوونى مۇوچە خانەنشىنى .

حەفتەم // نابىت مۇوچە خانەنشىنى لە رىيىزە (80%) ئى دوايىن مۇوچە وەزىفى كە فەرمانبەر وەريگرتۇوە زىاتر بىت .

ھەشەم // نابىت مۇوچە خانەنشىنى فەرمانبەر كە حۆكمەكانى ياساى ناوبرار لە سەرەوە دەيگىرىتەوە لە (100 000) سەد و پەنجاھەزار دینار كەمتر بىت .

نۆھەم // مۇوچە خانەنشىنكرارو لە (2006/1/17) دوه بەپى ئى حۆكمەكانى بېرىڭەكانى سەرەوە ئەڭماڭ دەكىيەت بە مەرجىيەت لەو مۇوچە يە كەمتر نەبىت كە پىش دەرچۈونى ئەم ھەمواركىرنە وەريگرتۇوە .

دەپەم // ۱- پاداشتى خانەنشىنى بۇ ئەو فەرمانبەرانەي كە خانەنشىن دەكىرىن خەرج دەكىيەت كە راژەكانيان لە (15) سال كەمترە .

۲- پاداشتى خانەنشىنى ئامازە بۇ كراوى خالى (1) ئەم بېرىڭەيە ئەڭماڭ دەكىيەت بهم شىوهىيە :-

ژمارەتى تەواوى مانگەكانى خزمەت × (14%) ئى تىكراي مۇوچە فەرمانبەر لە ماوهى راژەكەي دا = بېرى پاداشتى شايستە .

يانزەھەم // خانەنشىنى خىزمان :

۱- ئەگەر فەرمانبەر بە ھەر ھۆيەك كۆچى دوايى بكت لە كاتى راژەدا ، راژە (15) پانزه سال بۇ مەبەستى خانەنشىنى بۇ ئەڭماڭ دەكىيەت ئەگەر راژەكەي لەو ماوهىيەش كەمتر بىت .

۲. ئەگەر فەرمابىھەر يان فەرمابىھەرى خانەنشىن كراو كۆچى دوايى بکات بۇ وەچەكانى (خلىفە) ھەيە ئەوانەمى كە شايىستەمى مۇوجەمى خانەنشىنин داواى تەرخانكىرىدىنى ماۋەكانى خانەنشىنى شايىستەمى فەرمابىھەر يان خانەنشىنكرابى كۆچ كردوو بىكەن لە بەروارى مردىيەوە بەپىّى ياساى ناوبراو .

// دوانزەھەم

۱. ميراتىگەكانى كۆچكىردوو كە شايىستەمى مۇوجەمى خانەنشىنин : .

أ. ڙن يان ڙنهكان .

ب - كور

ج - كچ

د - دايىك

ه - باوك

و - خوشك و برا ئەگەر كۆچكىردوو سەلت بىت و باوك و دايىكى پىش خۆي مردىن .

۲. ميراتىگەشىاوى وەرگىتنى مۇوجەمى خانەنشىنى دەبىت ئەگەر مۇوجەمى خزمەتى وەزىيفى يان مۇوجەمى خانەنشىنى وەرنەگىريت يان ئىش و كارى نەبىت لە كەرتى تايىبەت بەم مەرجانەى خوارەوە : .

أ - كور يان كچ يان خوشك كە ناكام بن و تەممەنيان لە (١٨) سال كەمتر بىت يان تەممەنلى (٢٢) سان بىت و بەرددوام بىت لەسەر خويىندى ئامادەيى يان ئەوانەى تەممەنيان (٢٦) سالە بەرددوامن لەسەر خويىندى زانكۇ و پەيمانگا بالاكان .

ب - (ڙن يان كچ يان خوشك) لە ئەستۆي پىاو دانەبن يان ھاوسەريان نەبىت .

ج - (مېرىد و باوك) ئەگەر بى دەرامەت و پەككەوتەي تەواو و ھەمېشەيى بن لەكار بەپىّى راپۇرتى لىئىنەي پزىشكى لە بەروارى كۆچى دوايى بەخىوگەرەكانىيان كە داواى مۇوجەمى خانەنشىنى خىزاندارى لەسەر دەكەن و ھەروەها ئەوانەى تەممەنلى (٦٣) شەست و سى سالىيان تەواو كردووە بە پەك كەوتە دادەنرەن .

د - (دايىك) ئەگەر هىچ داھاتىيىكى تايىبەتى نەبىت .

ه - (كچ يان خوشك) ئەگەر هىچ بەخىوگەرېكى شەرعيان نەبىت .

۳. خەرج كردنى خانەنشىنى ميراتىگەر بەرددوام دەبىت بۇ كور و كچ دواى تەواو بۇونى كاتى بىرىنى مۇوجەمى خانەنشىنى بەم شىۋىدەيە خوارەوە : .

أ - بۇ (كور) ئەگەر بەخىوگەرى ياسايان نەبىت و پەككەوتەبىن پەككەوتەي تەواو و ھەمېشەيى لەكار بەپىّى راپۇرتى پزىشكى و بە مەرجىيەك دواى پىنج سال پىشىنەن بۇ بىرىتەوە لەلایەن لىئىنەي پزىشكى يەوە و مۇوجەمى خانەنشىنىيەكەي دەبىردىيەت ئەگەر داھاتىيىكى تايىبەتى دەست كەوت ، و پەككەوتەن كارى پى ناڭرىت دواى تەممەنلى (٥٠) سالى بۇ مەبەستى شايىستە بۇونى بە مۇوجەمى خانەنشىنى خىزان .

ب - بـ (کج) ئەگەر شووی نەکردىت و داھاتى تايىېتى يان بـ خىۆگەرى ياسايى نەبىت ، بـ مەرجىيەك بارى كۆمەلایەتى و دارايى هەلبسەنگىنرىتەوە لە كاتى گەيشتنى بـ تەمەنی (٣٥) سالى و تەمەنی (٤٥) سالى .

ئەمووچەى خانەنشىنى دەبردرىت (ژن يا كج يا خوشك) لە كاتى دامەزراندىيان يان ئەگەر بۇو بـ خاودنى داھاتىيەتى تايىېتى يان لە كاتى شووكردىيان و ئەم مووچەيە دەگەرىتەوە بـ (ژن يان كج) لە كاتى جىابۇونەوە (طلاق) يان بـ ۋە ڦىبونياندا بـ رەچاوكىدىنە بـ بۇونى مەرجەكانى شايىستەبۇون كە لە خالەكانى سەرەدە ئاماژەدە بـ گراوه .

سيانزەھەم // مووچەى خانەنشىنى خىزان دەبردرىت لە شايىستەبۇو لە كاتى دامەزراندىنى لە وەزىفەيەكى خانەنشىنى ئەگەر شايىستەي مووچەى خانەنشىنى بـت لەسەر ئەم وەزىفەيە يان شايىستە نەبىت .

چواردەھەم // شايىستەبۇو بـ ئىيە زىاتر لە يەك بـشى خانەنشىنى وەربگرىت و ئەگەر شايىستە زىاتر بۇو لە زىاتر لە بـ خىۆگەرىك بـ ئىيە كە بـ زىادەكە هەلبزىرەت و تەنها بـ يەك جار ، جەڭە لە (ناكام) كە بـ دەردىكەرىت لەوە و شايىستە بـشى خانەنشىنى يە لە دايىك و باوكىيەوە .

پانزەھەم //

۱- لە كاتى كۆچ كەرنى فەرمانبەر يان خانەنشىن كراو مووچەى خانەنشىنى دابەش دەكىيت بـسەر شايىستە بـووهەكانى لە بـ جىماوهەكانىيان و بـ رىيەتى (٦٠٪) ئەگەر يەك شايىستە بـوو هەبۇو، و بـ رىيەتى (٧٥٪) ئەگەر دوان بـوون و بـ يەكسانى دابەش دەكىيت بـ سەرياندا ، و بـ رىيەتى (١٠٠٪) ئەگەر سيان يان زىاتر بـوون و بـ يەكسانى دابەش دەكىيت بـسەرياندا .

۲- مووچەى خانەنشىنى شايىستە بـوان لە بـ جىماوهەكان سەر لە نوى بـپى ئى رىيەتەكانى خالى (١) ئەم بـرگەيە دابەش دەكىيتەوە ئەگەر مووچەى خانەنشىنى خىزانى يەكىكىيان بـرەدرىت بـ مەرجىيەك كۆئى مووچەى خانەنشىنى خىزانى خانەوادە لە (١٣٠ ٠٠٠) سەد و سى هەزار دينار كەمتر نەبىت ئەگەر يەك شايىستەش بـمېنىتەوە .

۳- ئەگەر يەكىكى لە بـ جىماوهەكانى خانەنشىن بـوو خانەنشىن كراوبۇو لەو كاتەدا بـ ئىيە و بـ يەك جار هەلبزاردن بـكەت لە نىوان مووچەى خانەنشىنى يەكەي خۆى يان وەرگرتىنى مووچەى خانەنشىنى خىزانى كەزىاتر بـت و شايىستەيەتى بـپى ئى بـرگەكانى ياسايى ناوبراو لەسەرەدە .

شاژههم // حۆکمە جۆراوجۆرەکان :

١. نابیت تنازل لە مافی خانەنشینی بکریت بۆ کەسیک يان لایەنیک و هەر تنازلىک بەو شیوهیه پوچەن دەکریتەوە و کارى پى ناکریت .
٢. مووچەی خانەنشینی و پاداشتى خانەنشینی دەستى بە سەردا ناگىریت لە ئەنجامى كەلەكە بوونى قەرز بەسەر ئەستۆي خانەنشینەوە تەنها لە يەك لەم حالەتانەی خوارەوە :
 - أ - بە هوی نەفەقەی شرعى .
 - ب - ئەگەر قەرزەكە تايىبەت بۇو بە گەنجىنەي حۆكمەت .
٣. نابیت زیاتر لە ریزەى (٪۵۰) ئى مووچەی خانەنشینی يان پاداشتى خانەنشینی دەستى بەسەردا بگىریت بە هەر هوپىك بىت .
٤. خانەنشين دواى وەرگرتنى پاداشتى خانەنشینى هيچ مافى ئەوەي نى يە راژەي خانەنشين بخاتە سەر خزمەتەكەي و مافەكەي دەفەوتىت ، تەنها ئەگەر دووبارە دابىمەزريتەوە لە يەكىك لە فەرمانگەكانى حۆكمەت .
٥. ئەو فەرمانبەرەي كە دادەمەزريت يان دووبارە دادەمەزريتەوە ئەگەر هەر پاژەيەكى كۆنی پىش دەرچۈونى ئەم ياسايىھيان بۆ ئەزىزلىرىت بۆ سەر وەزىفەكەي ، دەبىت بەپى ئەحکامەكانى ئەم ياسايىھ و لەسەر بىنەماي مووچەكەي لەكتى دامەزراندىدا لېرىنى خانەنشینى (توقىفات تقاعدىيە) لى وەربگىریت بۆ ئەو ماودىيە .
٦. أ - مووچەي ئەو خانەنشىنانەي كە پىش دەرچۈونى ئەم ياسايىھ دىيارى كراوهەمەزروەكى ئەو مووچەيە دەبىت كە لە خشتهى ھاۋپىچى ئەم رىئىمایيە ھاتووە لە بەروارى ۲۰۰۸/۱/۱ ھوە بەبى دەست كارى كردن لە مافە وەرگىراؤەكانى پىشۇوپىان .
- ب - مووچەي خانەنشىنان ئەزىزلىرىت بۆ ئەوانەي كە ئەم ياسايىھ دەيانگىریتەوە واتا ئەوانەي كە لە بەروارى ۲۰۰۶/۱/۱۷ ھوە خانەنشين كراون لەسەر بىنەماي مووچەي وەزىفى ھەموار كراو لە ۲۰۰۷/۱/۱ ھوە و جياوازىيەكانى خەرج دەكىریت لە بەروارى ۲۰۰۸/۱/۱ ھوە .
٧. ریزەى (٪۷) لە مووچەي فەرمانبەر دەبىدرىتت بۆ راگىراؤەكانى خانەنشینى بۆ ماوهى پاژەي خانەنشینى .
٨. بۆ ئەزىزلىرىت بۆ راگىراؤەكانى خانەنشینى كار دەكىریت بەو بېرىانەي كە تايىبەتە بە ئەزىزلىرىت بەش بېرىنى راگىراؤەكانى خانەنشینى بە ریزەى (٪۷) بە پى ئەو مووچە يەي كە وەرى دەگرىت لەكتى داواگىردىدا بۆ ئەزىزلىرىت بە ماوهى پاژەي خانەنشینى .
٩. مافەكانى خانەنشینى خانەنشىن كراو يان شايىستەبۇو كە مەرجەكانى شايىستەبۇونى لە دەست نەدابىت نافەوتى ئەگەر نەمردېتت لەگەن رەچاوگەن ئەحکامى ياساي خانەنشینى ھاتوو لە سەرەوە .

۱۰- ئەگەر ھاتوو خانەنشىن ياخود بريكارەكەي دواي سالىئك لە دەستت ھەلگرتى لە وەزىفە بە ھۆى خانەنشىپىرىنى مۇوچەي خانەنشىنى بەرگەن تېبىت ئەم كات مۇوچەي خانەنشىنى بۇ خەرج دەكىرىت لە بەروارى داواكىرىنى جىڭە لە حالەتى ھەبۈونى پاساۋىيکى ياسايى و ناكام و ئەوانەي لە حوكىمى ئەواندان بە دەردەكىرىن واتە لە بەروارى شايىستە بۇونىيانەوە بۇيان خەرج دەكىرىت .

۱۱- ئەم ياسايى لە بەروارى ۲۰۰۸/۸/۱ دوه جى بەجى دەكىرىت و راستكىردنەوە مۇوچە دەكىرىت بۇ خانەنشىنەكان ، و ئەوانەي مۇوچەكانىيان دادەبەزىت بەپى ئى بېرىگەكانى ئەم ياسايى و لە ئەنجام دا پارەيان دەكەۋىتە ئەستۆ دەبەخشىرىن لە گىرانەوە ئەم پارەيە تاكو ۲۰۰۸/۷/۳۱ ، و ئەوانەي كە شايىستە جىاوازى دەبن بۇيان خەرج دەكىرىت بە يەك جار لە ۲۰۰۸/۱/۱ تاكو ۲۰۰۸/۷/۳۱ .

۱۲- تكايىلە كاتى ھەبۈونى ھەر پاپرسى و نادىيارىيەك لە بېرىگەكانى ئەم رېنمايمان نووسراوهەكانىنان ئاراستەي وەزارەتمان - بەرىۋەبەرایەتى گشتى دارايى / ديراسات و لىكۆلىنەوە بىكەن بە مەبەستى ھاوکارى كردىنان وجى بەجى كىرىنى كارى پىويىست بە ھەماھەنگى كردىن لەگەل بەرىۋەبەرایەتى گشتى خانەنشىنەوە .

۱۳- كار بە هىچ بېرىارو رېنمايمان كەپىسىت بە ھەماھەنگى كردىن لەگەل بەرىۋەبەرایەتى گشتى خانەنشىنەوە دەكىرىت.. بۇ كار پى كەرنى ... لەگەل رېزدا .

هاۋىچىج /
خشتە .

وېنەيەك بۇ/

- سەرۋەتلىق ئەنجومەنى وەزىران / سەرۋەتلىق دىوان / فەك كارگىرى و دارايى /
بۇ زانىن .. لەگەل رېزدا .

- وەزارەتى ھەرىم بۇ كاروبارى دارايى / ئامازە بە كۆبۈونەوە كانى ليژنەي ھاوبەش بۇ ئاگاداريتان ... لەگەل رېزدا .

- دىوانى چاودىرى دارايى ھەرىمى كوردستان / بۇ زانىن .. لەگەل رېزدا .

- بەرىۋەبەرایەتى يە گشتىيەكانى سەر بەم وەزارەتە / بۇ گشتاندى .. تكايىلە .

- بەرىۋەبەرایەتى گشتى خانەنشىن / بۇ ئاگاداريتان و كارى پىويىست .. تكايىلە .

- بەرىۋەبەرایەتى گەنجىنەي () بۇ زانىن و كارى پىويىست .. تكايىلە .

- خەرجىيەكان / چاودىرى و پېشكىنى دارايى / خۇيەتى / ۋەزىر يارى / مىلاكتا .

- ۋەزىر كارى / ديراسات و لىكۆلىنەوە .

- دۆسىيە سوراوا .